

PREDIGT 43

DES UČITEL'NOE EVANGELIE KOSTANTINS VON PRES LAV: ZWISCHEN ÜBERSETZUNG UND EIGENKREATION

DOBRIELA KOTOVA

Institute of Balkan Studies
and Center of Thracology
Bulgarian Academy of Sciences

The Vocabulary of Constantine of
Preslav's Uchitel'noe evangelie ('Didactic
Gospel'): Old Bulgarian-Greek and Greek-
Old Bulgarian Word Indices КП-06-Н50/2

ФОНД
НАУЧНИ
ИЗСЛЕДВАНИЯ

МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

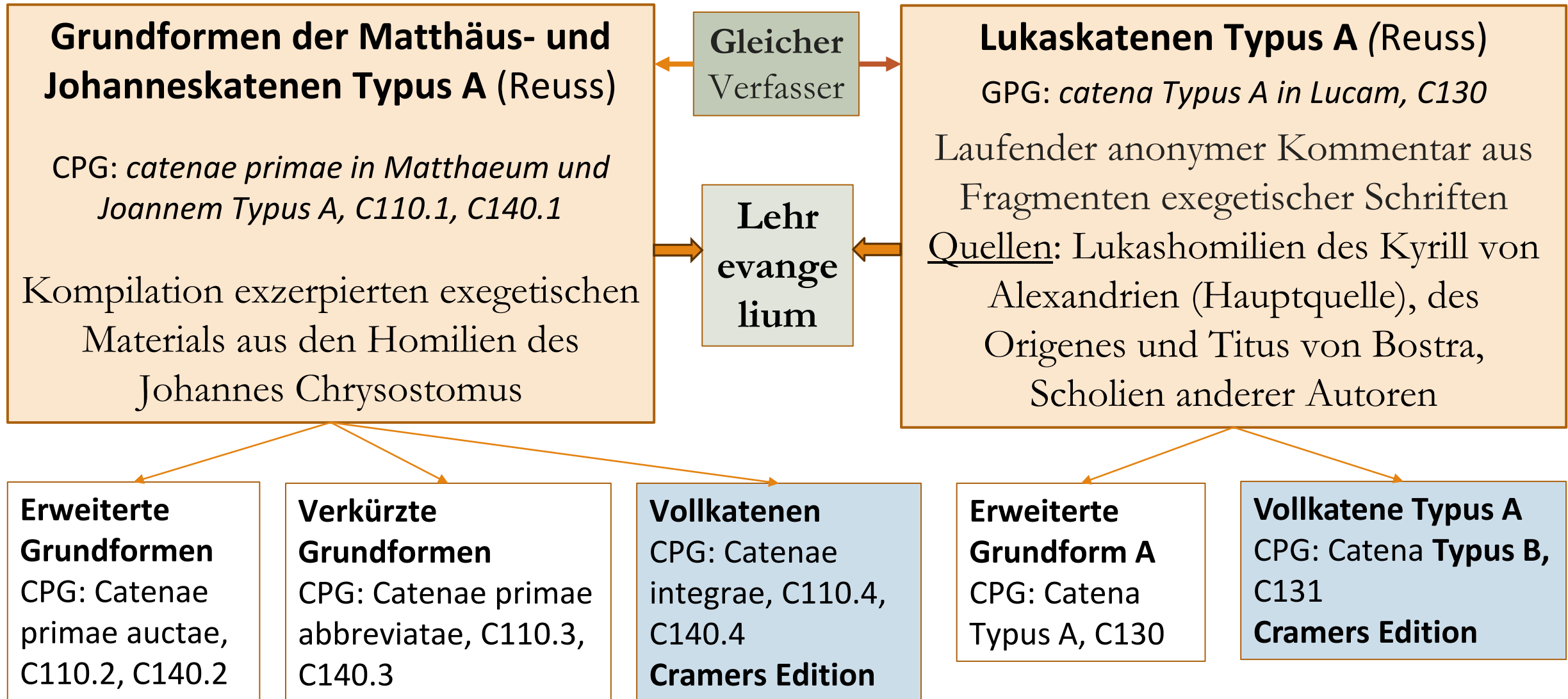

1. Folie der ältesten Abschrift des Lehrevangeliums

Moskau, GIM, Sin. 262, 12.-13. Jh.

Miniatur des Knjasen Boris I.

Entwicklung der Matthäus-, Johannes- und Lukaskatenen Typus A (nach Reuss-Klassifikation)

Sermo 3
Sin. 53b

ТОГО̄ ЗЛА̄ОУСТА-
ГО • СЪКАЗАНИЕ • А̄ •
ЕВНГАНІЕ • Ѡ МА̄ •
БРАТЬЕ • ГЛЕТЬ

Sermo 32
Sin. 143d

КУРНАА
АЛЕΞΑΝΔΡЬСКА-
ГО • СЪКАЗАНИЕ •
Е̄ • ЕВН̄ • Ѡ ЛΟῩ
ВЪЗЛЮБЛЕНН

Falsche Attribution.
Die Scholien des anonymen
Katenenkommentars gehören
eigentlich Johannes Chrysostomus
(Lazarushomilien 1-3)

Sermo 43
Sin. 197a

НСНДѠ • ПНАѠ
СЪКАЗАНИЕ • ДІ • Е-
ВАНЬЛНѠ • Ѡ ЛΟῩ •
БРАТНІЕ ДХВЬ-
НАѠ • ІЄДННА-

Falsche Attribution.
Die Scholien gehören
eigentlich Kyryll von
Alexandrien

* Alle 8 Attributionen an Isidor von Pelusium sind völlig falsch mit einer kleinen Ausnahme, da in Predigt 35 ein Auszug aus einem seiner Briefe als Teil des Katenentextes mitübersetzt wurde.

„Würde man das kommentierte Evangeliar des Konstantin von Preslav der literarischen Gattung der Homiliarien zurechnen, so verdiente Konstantin den Ruhm eines Vorläufers innerhalb der byzantinischen Literaturgeschichte. Homiliarien für die Sonntage des gesamten Kirchenjahres gibt es nämlich in Byzanz erst ab dem 11. Jh.“

Christian Hannick, *Das Učitel'noe evangelie des Konstantin von Preslav.*

Studia Philologica slavica.

Festschrift für Gerhard Birkfellner zum 65. Geburtstag.

Teilband I. Hg. v. Bernhard Symanzik. Berlin 2006, s. 165-173.

Einleitung

- mehr Rhetorik,
- direkte Ansprachen (z. B. „Brüder!“), Dialogizität,
- biblische Zitate, kurze Gebete,
- literarische Figuren und Wendungen, bekannte Metapher,
- Kraft des Wortes Gottes, der Predigt, des Wissens, der Bücher,
- Hohe Wahrheiten und Postulate,
- Anlehnungen an Epiphanius und Gregor von Nazianz (Pr. 43,13, 39)
- Konstantins Demut und Bewunderung für den Goldmund.

Exegese

Übersetzung

- Katenen-Text
- *in manchen Predigten:* Konstantins eigene Kompilationen mit Auszügen aus den Matthäushomilien des Chrysostomus *mit klaren rhetorischen Charakteristika*
- Eigene Worte Konstantins
Wiederherstellung des rhetorischen Stils der Homilie

Schlusswort

- Im rhetorischen Stil (Vorschriften, Ermahnungen, literarische Figuren),
- Dialogizität und emotionale Worte, direkte Ansprachen,
- Verkleinern der Distanz zum Publikum, Anknüpfung an der Gegenwart
- Eigene moralisch-didaktische Linie
- „adhortative“ Exegese

Kleine Quasi-Homilie

Ich bin nur eine Tube, wenn auch nicht mit lauter Stimme, sondern von einem anderen bespielt (Pr. 38, Schlusswort)

ТЪ БО ЕСТЬ СВѢТЪ *ДШЬ НАШНХЪ*• ПРОСВѢЩАЯН ВЪСАКОГО ЧЕЛВКА ВЪ ВСЬ МНРЪ ГРАДОУЩА•
 ТЪ ЕСТЬ ВЪСТОКЪ ВЪСТОКОМЪ• ИАКОЖЕ РЕЧЕ ПРР̄КЪ•
 ТЪ ПРОСВѢЩАЕТЪ СЪДАЩАЯ ВЪ ТЪМЪ• И ВЪ СЪНН СЪМРЪТЪНЪ•

Ἦν τὸ φῶς *τὸ ἀληθινόν*, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον. (Joh 1:9)
 ... ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις (Lk 1:79)

ТЪМЪЖЕ БЕЗМЛЪВНІЕ СЪТВОРЪШЕ• И МЛЪУАННІА МІ ПОДАВЪШЕ• ВЪИНСПРЪ *ΟΥН ΟΥΜΒΗΨΗ*• НМОУЩЕ
 ПОСЛОУШАНТЕ• НЕ МЕНЕ ГЛЦА• НЪ ЕВАНГЕЛНСТА ОЦМЪ СНМЪ• *ПРНБЪІТЪКЪ БО ПРНΟΒΡΨΤЪШЕ*• ΟΤΗ
 ΔΨΤΕ ΚЪ СВОΗМЪ СΗ•:

ТЪ БО ЕСТЬ СВѢТЪ ДШЬ НАШНХЪ • ПРОСВѢЩАЯН ВЪСАКОГО УЕЛВКА ВЪ ВСЬ МНРЪ ГРАДОУЩА •
ТЪ ЕСТЬ ВЪСТОКЪ ВЪСТОКОМЪ • ЯКОЖЕ РЕЧЕ ПРРКЪ •
 ТЪ ПРОСВѢЩАЕТЪ СѢДАЩАЯ ВЪ ТЪМѢ • Н ВЪ СѢНН СЪМРЪТѢНѢ •

Supr. 228v22-26

EPIPHANIUS, Homilia in
 divini corporis sepulturam
 PG 43: 448.49-53

воле ѿυβο ρ΄ци ми ѿ ιωσήφε· ἢ κζ въз-
 стокоу ꙗко ἢ мрътва погрѣбаѣши ꙗсуса· **ВЪСТО-**
КА ВЪСТОКОМЪ· воле ѿυβο ἢ своѣма прѣстома· ꙗ-
 ко мрътвогоу ꙗсусови затвараѣши ѿчи· ѿтврѣзъ-
 шогѿυμοу своѣмъ прѣстомъ слѣпааго ѿчи·

ἄρα γὰρ ἄρα εἶπέ μοι, ὦ Ἰωσήφ, καὶ πρὸς ἀνα-
 τολὰς θάπτεις καθάπερ νεκρόν, **τὴν ἀνατο-**
λὴν τῶν ἀνατολῶν Ἰησοῦν; Ἄρα δὲ καὶ τοῖς σοῖς δακτύλοις
 νεκροπρεπῶς Ἰησοῦ κατακλείεις τὰ ὄμματα τοῦ
 τῷ ἀχράντῳ δακτύλῳ τοῦ τυφλοῦ ἀνοίξαντος ὄμμα;

Sin.197 b08-20

ТЪ БО ЕСТЬ СВѢТЪ *ДШЬ НАШНХЪ*• ПРОСВѢЩАЯН ВЪСАКОГО ЧЕЛОВКА ВЪ ВСЬ МНРЪ ГРАДОУЩА•
ТЪ ЕСТЬ ВЪСТОКЪ ВЪСТОКОМЪ• ЯКОЖЕ РЕЧЕ ПРРКЪ•
ТЪ ПРОСВѢЩАЕТЬ СЪДАЩАЯ ВЪ ТЪМЪ• Н ВЪ СЪНН СЪМРЪТЪНЪ•

Supr. 229r11-13

КЪІА ЖЕ ОΥΒΟ Ι ΣΒΨΤΑ ВЪЖЪЖЕ-
ШИ ΙΣΤΙΝЪНОУΟУМОУ СВΨТОУ• ПРОСВΨТЪШО-
МОУ ВЪСЪКА[КОГА] ЧЛОВЪКА•

ποίας δὲ ἄρα καὶ λαμπάδας ὑπαν-
άψεις τῷ φωτὶ τῷ ἀληθινῷ, τῷ φωτίσαν-
τι πάντα ἄνθρωπον;

Joh 1:9 Ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει
πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν
κόσμον.

Supr. 225r8-9

СЪДАШТИЙ ВЪ ТЪМЪ Ι ВЪ СЪНН СЪМРЪ-
ЪНЪ ВЕЛИКЪИ СВѢТЪ ПРИИМЪТЕ•

οἱ ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοι
τὸ μέγα φῶς ὑποδέξασθε.

Lk 1:79 ἐπιφᾶναι τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ
θανάτου καθημένοις

Eriphanius

воле ѿубо рѣци ми ѿ іѡсифе ...

воле ѿубо и своима прѣстома ...

воле и ѿуста сътискаѣши...

UE

Тъ бо естъ свѣтъ дшъ нашихъ...

тъ естъ възтокъ възтокомъ • ...

тъ просвѣщаѣтъ сѣдѣщаѣ въ тьмѣ •

Schlusswort
Sin. 198c16-200b13

СЛЫШАСТЕ ЛИ ВѢ-
РОУ СЛѢПЦА • ВІ-
ДѢСТЕ ЛИ ДРЪЗНО-
ВЕННА МОУЖЬСКА •
КАКО НЕ ОУБОИ СѦ
НАРОДА • КАКО НЕ//
ОУСТРАШИ СѦ
ПРѢЩЕННА • КѢ-
ЛМА БО ѠНИ
ПРѢЩАХОУ ЕМЪ •
ТОЛЬМАЖЕ ОНЪ
ВЪПНИДАШЕ СЫ-
НЕ ДАВЫДОВЪ
ПОМНЛОУИ МА •
НЕ ТОЛЬМА БО ХО-
ТѢАШЕ ТѢЛЕСЬ-

НАМА ОУНМА ПР̄-
ЗЫРѢТИ • КѢЛМА
ДОУХОВЬНЪИ-
МА • КЕСТЬ ЖЕ СЕ
ІАВѢ ВѢДѢТИ •
НМЪЖЕ ПОСЛѢДО-
ВАШЕ КЕМОУ СЛА-
ВА БА • ТѢМЪЖЕ
МЪИ МОЛНМЪ СѦ
КЕМОУ • ДА ПРОЗЫРІ-
МЪ ДШЬНЪИМА
ОУНМА • ТВОРИТИ
ЗАПОВѢДИ КѢ-
ГО • И СЛАВИТИ Е-
ГО ВГОЛѢПНО •
НЕ БОИЦЕ СѦ ЦР̄А

НЕ СТЪДАЦЕ
СѦ КНАЗЬ • НЕ СРА-
МЛАНЦЕ СѦ ВЕ-
ЛЬМОЖЬ • НЪ АЦЕ
И ГОНЕННЕ НАСТО-
НТЬ • АЦЕ МОУКЪИ
ПРѢДЪЛЕЖАТЬ
АЦЕ НОУЖДА НА-
ЛЕЖНТЬ • НЕ БО-
ІАТИ СѦ • НИ ѠТЪ-
ЛОУЧНТИ СѦ Ѡ
ЛЮБЪВЕ КЕГО • НЪ
СЪ ДРЪЗНОВЕНН-
КЕМЪ ПРОПОВѢДА-
ТИ • И МОЛНТИ
СѦ КЕМОУ • ГЛТЬ

ГАТЬ БО ПАВЪЛЪ • КЪ-
ТО НЫ РАЗЛОУЧЬ-
ТЬ Ѡ ЛЮБЪВЕ БО-
ЖНА • СКРЪБЬ
ЛН • НЛН • ТОУГА •
НЛН • ГЛАДЪ • НЛІ
ГОНЕНІЕ • НЛН
БѢДА • НЛН СЪМЪ-
РТЬ • НН АНГЛН НІ
АРХАНГЕЛН • НН
ЗАУДАА НН СЛЪЗІ •
НН ГЪСТВА • НН
ГЛОУБНА • НН ВЪЗІ-
СОТА • ННКАІА-
ЖЕ ТВАРЬ НЕ МО-
ЖЕТЬ НАСЪ РА-
ЗЛОУЧЬТИ УТЪ
ЛЮБЪВЕ БОЖН-
ІА • ІАЖЕ У ХРН-

СТѢ НСѢ • СЛЫША-
СТЕ ЛН • Н ВНАДѢ-//
СТЕ ДРЪЗНОВЕНН-
ІЕ ПАВЪЛЕ • : •
ВЪСПОМАНЕМЪ
ЖЕ КЪ СЕМОУ Н СѢ-
ТЪІА МЪНКЪЗІ • НЕ
НАШЕГО ЛН РОДА БѢ-
ША ВСН • СНН • НЕ
ВЪДАША ЛН ТЕЛЕ-
СА СВОІА МОУКАМЪ •
Н УГНЕВН • Н ЗВѢ-
РНН • Н СЪМЪРТН •
ДА НЕ УТЪПАДЪ-
ТЬ УТЪ ЛЮБЪВЕ
ІЕГО • НН ѠВРЪГЪ-
ТЬ СА ІЕГО • ТѢМЪ-
ЖЕ ВЪЗЛЮБНМЪ •
НЕ УТЪВЪРГОУ-

ЩЕ СА ІЕГО • РЕЧЕ-
ТЬ ЖЕ МН НѢКЪ-
ТО Ѡ ВАСЪ • ТО
НЕ ЛЮБНМЪ ЛІ //
БА • ВѢДѢ ЖЕ
Н АЗЪ ІАКО ЛЮ-
БНТЕ • НЪ ПО-
НОУЖДАИЖ ВЪІ •
ДА БОЛЬШМН
ВЪЗЛЮБНТЕ •
ВѢДѢ ЖЕ ІАКО
ТАЖЬКЪ ВЪІ
ІЕСМЪ • ПО ВСА
НЕДѢЛА КЪ ВА-
МЪ БЕСѢДОУІА •
НЪ НЕ УСТАНОУ
СА ДОНЪДЕЖЕ
ДОБРѢНШЕ БОУ-
ДЕТЕ • ГЛЕТЬ БО

ПАВЪЛЪ • НА-
СТОИ • СНРѢУЪ
ОУЧН • Н ВЪ ВРѢ-
МА Н БЕЗЪ ВРѢ-
МЕНЕ • СЩЕ ОУЧІ-
МН БРАТЪЕ ПО ВЪ-
// СА НЕДѢЛА • А-
ЩЕ Н НЕ ПО ВСА
ДЪНН • ЗА НА-
СТОІАЩАІА РАБѢ-
ТЪІ ВЛАСТЕЛЬ •
ОУНѢНШЕ БОУ-
ДЕМЪ • ТЪГДА
БО СВѢТЪЛѢН-
ШЕ БОУДЕМЪ • І
МЪЗДА БОЛЬШІ
НАЛОЖЕНА БОУ-
ДЕТЬ • ІЕГДА І ВЛА-
СТЕЛЬСКОУ РАБО-

ТА (!) ОУТАЖНМЪ •
Н БЖНЮ СЛОУЖЬ-
БОУ СЪВЪРШІМЪ •
ВЪЗЛЮБНМЪ Н
ДА ВЪЗЛЮБНТЬ
НЫ • ІЕГДА ПРН-
ДЕТЬ СОУДНТІ ЖІ-
ВЫМЪ Н МРЪ- //
ТВЫНМЪ • Н ВЪ-
ЗДАТИ КОМОУЖЬ-
ДО ПО ДѢЛОМЪ ІЕ-
ГО • ЕМОУЖЕ СЛАВА
УСТЬ ПОКЛАНАНІ-
Е • Ѡ ВСАКОГО ДЪІ-
ХАННА • ДЛЪЖНА
ЕСТЬ • ОЦЮ Н СНОУ • Н
ЖНВОТВОРАЦІЮ-
ОУМОУ ДХОУ • НЫ-
НѢ Н ПРНСНО Н ВЪ
ВѢКЪІ ВѢКОМЪ
АМННЪ •

Direkte Fragen:

СЛЫШАСТЕ ЛИ • И ВНАДѢСТЕ

Indirekte Frage:

НЕ НАШЕГО ЛИ РОДА БѢША ВСЯ • С
НИ • НЕ ВЪДАША ЛИ ТЕЛЕСА СВОЯ...

Imaginärer Dialog mit den Zuhörern :

РЕЧЕТЬ ЖЕ МН НѢКЪТО Ѡ ВАСЪ • ТО НЕ ЛЮБИМЪ ЛІ БА • ВѢДѢ ЖЕ И АЗЪ ЯКО ЛЮБИТЕ • НЪ...

Anaphern:

НЕ СТВІДАЩЕ

СА КНАЗЪ • НЕ СРА-

МЛАИЩЕ СА ВЕ-

ЛЪМОЖЪ •

НЪ АЩЕ

И ГОНЕНІЕ НАСТО-

НТЬ • АЩЕ МОУКЪИ

ПРѢДЪЛЕЖАТЬ

АЩЕ НОУЖДА НА-

ЛЕЖНТЬ •

ВѢДѢ ЖЕ И АЗЪ ЯКО ЛЮБИТЕ • НЪ ПОНОУЖДАИѢ ВЪИ • ДА БОЛЬШЪМН ВЪЗЛЮБИТЕ •

ВѢДѢ ЖЕ ЯКО ТАЖЫКЪ ВЪИ ЕСМЪ • ПО ВСА НЕДѢЛА КЪ ВАМЪ БЕСѢДОУИА •

Danke für die Aufmerksamkeit.

„Einmal Humboldtianer – immer Humboldtianer“

Dieser Beitrag wurde mit der Unterstützung der Alexander von Humboldtstiftung im Rahmen der Alumniförderung realisiert.

www.humboldt-foundation.de